

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 In qua ui animæ sit sicut in subiecto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super questionis quarta articulum secundum.

IN questionis quarta articulo secundo, omisso primo, dubium occurrit duplex. Primum, quomodo credere sit a duobus actibus, intellectu scilicet, & uoluntate. Sed quoniam hoc in qua-

est, scilicet primum in quolibet genere continens in se alia uirtute, dicitur esse substantia illorum.

AD SECUNDUM dicendum, quod cum fides pertineat ad intellectum, secundum quod imperatur a uoluntate, oportet quod ordinetur, sicut ad finem, ad obiecta illarum uirtutum, quibus perficitur uoluntas, inter quas est spes, ut infra patebit: & ideo in diffinitione fidei ponitur obiectum spei.

AD TERTIUM dicendum, quod dilectio potest & esse uisum, & non uisum, & presentium, & absentium: & ideo res diligenda non ita proprie adparatur fidei, sicut res speranda, cum spes semper sit absentium, & non uisum.

AD QUARTUM dicendum, quod substantia, & argumentum, secundum quod in diffinitione fidei ponuntur, non important diuersa genera fidei, neque diuersos actus, sed diuersas habitudines unius actus ad diuersa obiecta, ut ex dictis patet.

AD QUINTUM dicendum, quod argumentum, quod sumitur ex propriis principiis rei, facit rem esse apparentem: sed argumentum, quod sumitur ex autoritate diuina, non facit rem in se esse apparentem, & tale argumentum ponitur in diffinitione fidei.

ARTICULVS II.

Utrum fides sit in intellectu, sicut in subiecto.

AD SECUNDUM sic procedit. Videtur, quod fides non sit in intellectu, sicut in subiecto. Dicitur enim Augustinus in libro de predestinatione sanctorum, quod fides in credentium uoluntate consistit: sed uoluntas est alia potentia ab intellectu, sicut in subiecto.

¶ 2. Præter assensus fieri ad aliquid credendum prouenit ex uoluntate Deo obediēte. Tota ergo lapsa fidei ex obediētia esse uis: sed obediētia est in uoluntate, ergo & fides non ergo est in intellectu.

ergo Scotus ad hoc, quod ad perfectum actum fidei, non requiritur in uoluntate perfectio, quam dicimus charitatem, tū quia posito, quod uoluntas moueat intellectum ad credendum, ad hoc sufficit ipsa cum intellectu dispositio per habitum fidei inclinantem intellectum ad credendum: Tum quia sicut in terra sufficit acuties ad sciendum, ita in uirtute motiua sufficit ipsa uirtus motiua absque aliquo superaddito. Tum quia differentia inter actum credendi perfectiorem, & minus perfectum, sufficit quod

reducatur in dispositionem intellectus propensius, uel minus perfecti: & non oportet proprietatem uoluntate perfectiorem ponere. Ad primum bene aliquid est loqui de credere, & aliud de uirtute credentium ad credendum scilicet uoluntas sine habitu.

¶ 3. Præter Intellectus est uel speculatiuus, uel practicus: sed fides non est in intellectu speculatiuo, cum nihil dicat de uirtutibus, & fugiendo, ut dicitur in 3. de Anima. non est ergo principium operationis. Fides autem est quæ per dilectionem operatur, ut dicitur ad Gal. 3. Similiter etiam nec in intellectu practico, cuius obiectum est uerum contingens factibile, uel agibile. Obiectum enim fidei est uerum æternum, ut ex supra dictis patet. non ergo fides est in intellectu, sicut in subiecto.

SED CONTRA est, quod fides succedit uisio patriæ, secundum illud prima ad Corin. 13. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem: sed uisio est in intellectu, ergo & fides.

RESPON. Dicendum, quod cum fides sit quedam uirtus, oportet, quod actus eius sit perfectus. Ad perfectiorem autem actus, qui ex duobus actibus principis procedit, requiritur quod utrunque actuum principiorum sit perfectum. Non enim bene potest secari, nisi & secans habeat artem, & ferra sit bene disposita ad secandum. Dispositio autem ad bene agendum in illis potentis animæ, quæ se habent ad obiecta, est habitus, ut supra dictum est. Et ideo oportet, quod

actus procedens ex duobus habitibus potentis sit perfectus habitui aliquo præexistente in utraque potentiarum. Dictum autem est supra, quod credere est actus intellectus, secundum quod mouetur a uoluntate ad assentiendum. Procedit autem huiusmodi actus & a uoluntate, & ab intellectu, quorum utrumque naturam est per habitum perfectiendum prædicta: & ideo oportet, quod tam in uoluntate sit aliquis habitus, quā in intellectu, si debeat actus fidei esse perfectus. sicut etiam ad hoc quod actus concupiscibilis sit perfectus, oportet quod sit habitus prudentiæ in ratione, & habitus temperantiæ in

te primo, quod quia obiectum fidei est Deus, quod omnium speculabilium propter se ipsa natura obiecti ponit fidem habitum speculatiuum: nisi idem obiectum est et ratio summi operis, dem obiecti natura habitum fidei extendit ad portionabiliter, sicut & obiectum ipsum extendit ad

q. 1. a. 2. 7.

in corp. art.

cap. 5. in ff. tom. 7.

Secundum ipsum, & ueritatem, quod fides est habitus altior practico, & speculatio prehabens eminenter utrumque, sicut sensus communis respectu sensuum propriorum, & propterea utrumque opus habet sed loquedo ut plures, & comparado ad hoc duo, sub speculatio comprehenditur. Hac autem esse mentem auctoris patet, si ex eo, quod i theologia sciencia, qua uirtualiter continetur in propriis, quorum est fides, est huiusmodi, ut i primo libro ostensum est: tum ex eo, quod doctina spiritus sancti, quae ex fide emanat, sunt huiusmodi, ut infra patebit. Esse autem hanc doctrinam secundum ueritatem, eminentia diuina cognitionis, cuius fides est impressio proprii ordinis, manifestat, ut de theologia dictum fuit.

concupiscibili. Credere autem immediate est actus intellectus, quia obiectum huius actus est uerum, quod proprie pertinet ad intellectum, & ideo necesse est, quod fides, quae est proprium principium huius actus, sit in intellectu sicut in subiecto.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus fidem accipit pro actu fidei, qui dicitur consistere in credentium uoluntate, in quantum ex imperio uoluntatis intellectus credibilis assentit.

AD SECUNDVM Dicendum, quod non solum oportet uoluntatem esse promptam ad obediendum, sed etiam intellectum esse bene dispositum ad sequendum imperium uoluntatis: sicut oportet concupiscibile esse bene dispositum ad sequendum imperium rationis. & ideo non solum oportet esse habitum uirtutis in uoluntate imperante, sed et in intellectu assentiente.

AD TERTIVM Dicendum, quod fides est in intellectu speculatiuo sicut in subiecto, ut manifeste patet ex fidei obiecto: sed quia ueritas prima, quae est fidei obiectum, est finis omnium desideriorum, & actionum nostrarum, ut patet per Augustinum in 1. de Trinitate, inde est, quod per dilectionem operatur sicut etiam intellectus speculatiuus ex tensione fit practicus, ut dicitur in 3. de anima.

IN titulo articuli tertii quatuor terminis quartae, & igitur, quod est terminus in unaqueque arte intelligendi sunt secundum subiecta materiam illius artis. Unde cum in moralibus, de quibus tractatur, una uirtus dicitur forma alterius, non eo modo dicitur quomodo in naturalibus formae dicitur informare materiam. Non enim propterea hoc dicitur, aut queritur, quasi una uirtus sit subiectum alterius, aut actus uirtutis unus sit subiectum actus alterius: sed ad imperium unius super actum alterius sermo refertur. Quod enim naturalibus alteri imperat, ad finem ipsius imperantis illud dicitur, ac per hoc dupliciter actum imperatum in formam, ut in littera dicitur. Primo, dando illi finem, unde specificatur: secundum, dando illi modum, quo conuenienter ad illum finem congruat. Qui enim similis ligna propter donum, aut nauim faciendam, aliam speciem, & alium modum sciscionis dicit, quam qui scindit ea ad comburendum. Quia ergo tam finis, quam

modus datus ab imperante informat actum imperatum, ideo uirtus imperans, forma dicitur uirtutis imperatae. Et iuxta hunc sensum queritur, an fidei forma sit charitas.

In responsione ad secundum in eodem articulo, aduerte quod si comparatio fiat uirtutis ad uirtutem, aut actum, aut actus ad actum, extrinseca inueniuntur, quonia haec in uoluntate, illa in intellectu. Sed si comparatio fiat actus imperati ad modum, quem ab imperante suscipit, sic inuenitur intrinseca, eo tamen modo, quo modus actionis est in ipsa actione, ut modus eius. Et similiter si comparatio fiat actus ad speciem denominationem, quam ab extrinseco obiecto uirtutis imperantis habet, intrinseca inuenitur, eo tamen modo, quo denominatiua relatio ab extrinseco, dici potest intrinseca. Auctor autem, quia uirtute uirtuti comparat, optime dicit eam esse formam extrinsecam uirtutis, & actus eiusdem.

RESPONDEO. Dicendum, quod sicut ex superioribus patet, actus uoluntarij speciem recipiunt a fine, qui est uoluntatis obiectum: id autem a quo aliquid speciem formatur, se habet ad modum formae in rebus naturalibus. Et ideo cuiuslibet actus uoluntarij forma quodammodo est finis, ad quem ordinatur, tum quia ex ipso recipit formam: tum etiam quia modus actionis oportet quod respondeat proportionabiliter fini. Manifestum est autem ex praedictis, quod actus fidei ordinatur ad obiectum uoluntatis, quod est bonum, sicut ad finem. Hoc autem bonum quod est finis fidei, scilicet bonum diuinum, est proprium obiectum charitatis: & ideo charitas dicitur forma fidei, in quantum per charitatem actus fidei perficitur, & formatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod charitas dicitur esse forma fidei, in quantum informat actum ipsius. Nihil autem prohibet unum actum a diuersis habitibus informari, & secundum hoc ad diuersas species reduci ordine quodam, ut supra dictum est, cum de actibus humanis in communi ageretur.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod etiam ipsa obedientia, & similiter spes, & quaecumque alia uirtus potest praecedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate, sicut infra patebit: & ideo ipsa charitas ponitur forma fidei.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod etiam ipsa obedientia, & similiter spes, & quaecumque alia uirtus potest praecedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate, sicut infra patebit: & ideo ipsa charitas ponitur forma fidei.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod etiam ipsa obedientia, & similiter spes, & quaecumque alia uirtus potest praecedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate, sicut infra patebit: & ideo ipsa charitas ponitur forma fidei.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod etiam ipsa obedientia, & similiter spes, & quaecumque alia uirtus potest praecedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate, sicut infra patebit: & ideo ipsa charitas ponitur forma fidei.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod etiam ipsa obedientia, & similiter spes, & quaecumque alia uirtus potest praecedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate, sicut infra patebit: & ideo ipsa charitas ponitur forma fidei.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

AD TERTIVM Dicendum, quod etiam ipsa obedientia, & similiter spes, & quaecumque alia uirtus potest praecedere actum fidei rationabiliter formatum a charitate, sicut infra patebit: & ideo ipsa charitas ponitur forma fidei.

AD SECUNDVM Dicendum, quod obiectio illa procedit de forma intrinseca. Sic autem charitas non est forma fidei, sed prout informat actum eius, ut supra dictum est.

1. 2. q. 1. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

Ar. 1. huius q. 18. ar. 1.

D. 307.

1. 2. q. 18. ar. 6. & q. 9. & q. 56. ar. 1.

In cor. ar.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.

q. 18. ar. 9. & q. 18. ar. 6.